

ЗБЕРЕЖЕННЯ СПАДЩИНИ Г. С. СКОВОРОДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Дрогіна О. Л.

Науковий керівник – канд.іст.наук, доц. Бадєєва Л. І.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

У цій роботі розкрита тема важливості збереження культурної спадщини Григорія Савича Сковороди, беручи до уваги сучасні реалії України. Мова буде йти про необхідність зберегти і передати наступним поколінням не тільки творчість великого мислителя, але і його скульптури, бюсти та музеї його пам'яті, щоб наши нащадки були знайомі в однаковій мірі з його творчістю та побутом.

Ключові слова: Григорій Савич Сковорода, філософ, письменник, спадщина, війна, музей, руйнація, реставрація.

Ім'я українського письменника, філософа та педагога Г. С. Сковороди відомо в всьому світі. Незважаючи на святкування 300-річчя з дня його народження, інтерес науковців до цієї неординарної особистості залишається незмінним. Упродовж віків він є однією з найбільш шанованих постатей рідної культур. Його філософська спадщина багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво і тому в однаковій мірі безцінна і беззахисна перед обличчям війни.

Дослідженням творчого спадку Григорія Савича займалося багато поколінь учених: В. А. Романець, С. В. Бондар, І. П. Стогній, Я. М. Стратій, Л. В. Ушкалов та ін. Його часто описують як найвидатнішого українського філософа. Не виникає жодних сумнівів, що Г. Сковорода для українського народу вже давно перетворився в особливий символ філософії, спадщина котрого неодмінно повинна зберегтись і під час цієї війни, як зберіглась під час Першої та Другої світових воїн.

Метою цієї роботи є ознайомлення з матеріальною спадщиною великого поета, що потребує захисту під час російської агресії, а також з вже проведеними заходами, спрямованими на збереження пам'яток Г.Сковороди.

В Україні, родині видатного філософа, встановлено небагато пам'ятників, бюстів, пам'ятних дошок та музеїв в його честь, тому нехтувати їх захистом не потрібно. Абсолютна більшість пам'ятників знаходиться в містах, в котрих Григорій Савич народився, жив, вчився чи просто відвідував. Так, основне скупчення його скульптур та музеїв на шану його пам'яті може знайти в Києві, на Полтавщині та Харківщині, де письменник провів більшу частину свого життя і де був похований в 1794 році.

В цьому році українці зіштовхнулись з великим лихом – війною. Першочерговою задачею було вижити самим та приноровитись до життя в умовах військового часу та стану. Після питання захисту держави повстало і питання захисту культурної спадщини. Деякі міста мали більше часу для вивозу

та збереження культурної спадщини, а певні міста були обстріляні або навіть окуповані з перших днів цієї війни. Серед таких міст опинився і мій улюблений Харків.

В с. Сквородинівка, Харківської області, де похований Григорій Савич, є Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди. Це видатний музей з великою кількістю експонатів, котрі не просто демонструють частини побуту письменника, але й змушують занурюватись в життя того часу. У відвідувачів цього музею була можливість пройти стежками, котрими любив ходити поет (планування місцевості майже не змінилось з часів перебування Г.С.Сковороди в тоді ще Іванівці), оглянути його улюблені місця, відвідати його могилу, пройти скульптурною «філософською алеєю». Прогулянка парком, де поет провів свій останній день, справляє незабутнє враження. Більшість експонатів з музею волонтери дивом встигли вивезти на початку бойових дій в Харківській області. Але, нажаль, не всі. 7 травня туди прилетіла російська ракета. Тепер, замість запланованої реставрації до 300-річчю з дня народження письменника, приміщення доведеться відтворювати з нуля.

Фото 1. Пам'ятник Г.С.Сковороди на тлі зруйнованого музею його імені в с.Сквородинівка Харківської обл.

На сьогодні момент пам'ятник Григорія Сковороди з музею вже відновили небайдужі реставратори. Сама будівля і прилегла територія чекають своєї черги на приведення до належного вигляду. Після всіх проведених робіт літературно-меморіальний музей буде знов радісно вітати всіх бажаючих познайомитись ближче і навіть доторкнутися до великої спадщини поета.

Меморіальний музей Г. Сковороди, що розташований в м. Переяславль-Хмельницький Полтавської області за час війни зберігся краще. Експозиції представлено в будинку колегії, зараз там відтворено обстановку вестибюлю, бібліотеки, класу піітики колегіуму. Окрасою цього музею є унікальний портрет Григорія Савича роботи невідомого художника. Окрім того, в колегії відтворено обстановку класу поетики в первісному вигляді: столи і лави, класна дошка, на стіні – ікони, біля дверей – вішалка зі студентським одягом, на столах – книги. Довершеності даній експозиції надає скульптура Г. С. Сковороди, що, ніби живий, сидить за вчительською кафедрою. Він продовжує працювати незважаючи на військовий час, з певними корективами часів роботи.

Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, котрий вважається одним із найвизначніших музеїв Полтавщини вцілів за часи варварської війни XXI століття. Розташований в глибині України, на батьківщині великого письменника в смт. Чорнухах Полтавської області, він не зазнав руйнувань. До комплексу літературно-меморіального музею входять власне музей і меморіальна садиба батьків Григорія Савича. Фонд налічує понад 2-х тисяч експонатів, котрі присвячені не лише Григорію Сковороді та його

вшануванню, а й історичному тлу життя і творчості філософа, а також історичному розвитку Чорнух. Назараз, меморіальний комплекс працює і радо зустрічає кожного, хто бажає в цей нелегкий для України час ближче познайомитись з творчістю українського філософа, з його побутом і способом життя.

Для захисту історичних пам'яток під час бойових дій прибігають к декільком методам. Перший і самий надійний – перевезти всі експонати в надійне місце, вивезти їх з гарячих точок. Це не дасть 100% відсотковий захист, але відчутно підвищить шанси на безтурботне перебування експонату у віддаленому від війни місці. Другий, менш надійний метод, до которого прибігають, коли можливості перевезти пам'ятник нема. Пам'ятник обмотують в 3–4 шари агроволокна і повністю обкладають мішками з піском в особливому порядку, роблять «кокон» для захисту від вибухових хвиль і уламків, котрі зараз летять повсякмісно. Окрім того, у випадку відсутності можливості «закутати» пам'ятник в мішки з піском, небайдужі вдаються до інших, менш ефективних способів захистити спадщину, наприклад, до обмотування армованою тканиною. Звісно, що від прямого влучання не врятує жоден з приведених способів захисту історичних пам'яток, але зберегти проти уламків ракет та будівель, від вибухових хвиль та варварів це допоможе.

Таким чином, вплив Григорія Савича Сковороди на розвиток української культури та філософії відіграє важливу роль в історії нашої країни. Саме тому його філософська і матеріальна спадщина має велике значення у контексті сучасного суспільства і тим паче сучасних обставин. В Україні, нажаль, зберіглось не так багато музеїв, пам'ятників та бюстів філософа і педагога (а зроблених за життя Григорія Савича немає жодного), тому вони потребують особливо бережного захисту і пильної уваги. Бо без нашої допомоги ці витвори мистецтва беззахисні перед страшним обличчям війни і наслідками, що вона несе.

Кожна унікальна пам'ятка повинна мати шанс бути збереженою шляхом привертання уваги суспільства до цього питання та, при можливості, збільшення фінансування на евакуацію неповторної спадщини українських творців в цей лихий час.

Література

1. Григорій Сковорода (1722–1794). Науково-допоміжний біобібліографічний покажчик. Вип. 3 до 290-річчя з дня народження. Переяслав-Хмельницький. 2012. 205 с.
2. Сковорода Г. С. Біографія. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org>.
3. Українська морально-етична спадщина і гуманістичні цінності. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://works.doklad.ru/view/Cit00WYAyf1U.html>.
4. Музей Г.С.Сковороди. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dnppb.gov.ua>.